

Slechte tijden voor Erdogan

- Dirk Rochtus

www.deredactie.be

di 24/12/2013 - 08:32

2013 heeft de Turkse premier Erdoğan heel wat kopzorgen berokkend. In juni rees er breed gedragen verzet tegen zijn autoritaire regeerstijl naar aanleiding van de plannen om het Gezi-park in Istanbul te ontmantelen, in december brak er een corruptieschandaal uit waarbij mensen uit zijn entourage betrokken zijn. 2014 wordt het jaar van de waarheid voor Erdoğan. Dan weten we welke weerslag de woelige gebeurtenissen van afgelopen jaar hebben op de gemeenteraadsverkiezingen eind maart. Als de AKP, de partij van Erdoğan, klappen krijgt, betekent dat slecht nieuws voor de man die zich later op het jaar tot president wil laten verkiezen.

Krachtmeting

De ophef in binnen- en buitenland over de hardhandige ontruiming van het door protesterende Turkse burgers bezette Gezi-park heeft Erdoğan overleefd. Zijn imago liep internationaal krassen op, maar niet voldoende opdat de Europese Unie (EU) in november toch niet een nieuw hoofdstuk in de onderhandelingen met Turkije opende. Ook binnenlands kon Erdoğan goed scoren bij het conservatieve gedeelte van de bevolking dat de 'decadente' liberalen niet lust. De premier smeerde zijn vrome volgelingen nog meer stroop aan de baard door enkele weken geleden te waarschuwen voor het 'zondige' samenleven van jonge mannen en vrouwen in studentenhomes. Maar wat er in december gebeurde, wijst op een dieper liggend conflict dat de regeringspartij wel eens aardig wat stemmen zou kunnen kosten in maart 2014.

Vorige week werden een bouwmaatschappij, een bankdirecteur, een districtsburgemeester van Istanbul en de zonen van drie AKP-ministers op beschuldiging van corruptie gearresteerd. Een dag later ontsloeg de overheid vijf politiechefs die bevoegd zijn voor de strijd tegen corruptie, smokkel en financiële delicten.

Het lijkt op een krachtmeting tussen de regering enerzijds en politie en justitie anderzijds, een krachtmeting in de diepte tussen AKP en een beweging die net veel invloed heeft binnen het politiecursus en het gerechtelijke apparaat.

Hizmet-netwerk

De Hizmet-beweging waarover het gaat, is die van de prediker Fethullah Gülen die sinds 1999 in de Amerikaanse staat Pennsylvania in ballingschap leeft omdat hij ervan werd beschuldigd de macht in Turkije te willen overnemen. Gülen preekt de verzoening van een meer spirituele en op vorming gerichte islam met democratie en moderniteit, maar hoe 'tolerant' zijn opvatting over de religie ook moge overkomen, in de ogen van de *kemalisten* —

de aanhangers van Atatürk, de stichter van de Turkse republiek — was hij sowieso een ondermijner van de seculiere staat.

Gülen mag dan wel het land niet binnen, maar hij heeft vele honderdduizenden aanhangers in Turkije. Hij heeft er ook een netwerk laten uitbouwen dat media beheerst (zoals de invloedrijke krant Zaman) en vele van de *dershanes* of onderwijsinstituten in Turkije waar scholieren uit het middelbaar onderwijs klaargestoomd worden voor de ingangsproeven van de universiteiten.

Concurrent voor Erdogan

Als jonge man heeft Erdoğan gretig de woorden van Gülen opgezogen, en als regeringsleider werkte hij samen met de '*Gülenisten*' in het overheidsapparaat om de macht van het kemalistische etablissement te breken. Maar die gemeenschappelijke strijd is gestreden, nu alle machtsbastions in handen van de AKP zijn. De beweging van Gülen blijft met haar parallelle structuren in media en onderwijs over als de enige geduchte concurrent voor Erdoğan.

Wrijvingen ontstonden er toen Gülen de harde houding van de Turkije tegenover Israël en de brutale aanpak van het Gezi-protest door Erdoğan op de korrel nam. Erdoğan kondigde daarop in november aan de *dershanes* te zullen sluiten. Daardoor zou de beweging van Gülen financieel geraakt worden, en ook in haar mogelijkheden om nieuwe volgelingen te rekruteren. Erdoğan ziet dan ook in het recente optreden van justitie een wraakactie van de Gülenisten.

Vloek

Samenzweringstheorieën steken weer de kop op. Erdoğan ziet achter dit alles de hand van 'buitenlandse machten'. Het klopt dat bijvoorbeeld Washington niet opgezet is met de illegale goudhandel tussen een Turkse bank en Iran, maar de Amerikaanse ambassadeur in Ankara ontkent dat hij tegen collega's uit de EU zou gezegd hebben: 'U gaat de val van een imperium meemaken'. Bedoeld wordt dat van de Turkse premier.

Terwijl Gülen een vloek uitspreekt over Erdoğan, dreigt deze de ambassadeurs van 'complotterende' staten uit het land te zetten. Hoe de machtsstrijd in Turkije afloopt, is ongewis. Bedenklijk is zeker wel dat Erdoğan weer antiwesterse oprispingen krijgt. Dat werpt de vraag op hoe oprecht de toenadering van de AKP tot de EU de laatste jaren was.

(Dirk Rochtus doceert internationale politiek aan KU Leuven/Campus Antwerpen. Hij is de auteur van 'Turbulent Turkije' (2011).)

http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/opinieblog/opinie/121324_opinie_rochtus_turkije_standard